

ION NESTOR
(1905 - 1974)

Aurora-Emilia Apostu

Născut la Focșani, absolvent al Facultății de Litere din cadrul Universității București, cercetător și om de prestigiu în cadrul Muzeului Național de Antichități – devenit în anul 1956 Institut de Arheologie, marele arheolog și istoric Ion Nestor și-a desfășurat întreaga activitate științifică pe parcursul a aproximativ 50 de ani. În această perioadă a publicat peste 65 de lucrări de specialitate, între care **Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien**, ce avea să fie distinsă, în anul 1934, de Academia Română, cu Premiul „Vasile Pârvan“.

Imediat după absolvirea facultății, este angajat împreună cu Hortensia Dumitrescu, de către Vasile Pârvan, directorul Muzeului Național de Antichități (M.N.A.), la 1 ianuarie 1925, ca asistent, urmând a pleca în 1927, la specializare în Germania. Aici, după un stadiu prelungit de studii, își susține la 24 ianuarie 1934, doctoratul la Marburg (Lahn), tratând problemele paleoliticului și neoliticului în România.

Între anii 1923-1927, ca asistent la M.N.A., Ion Nestor își începe cariera propriu-zisă de cercetător, participând, mai întâi, la săpăturile de la Gumelnița (județul Ilfov), în anul 1925, împreună cu Vladimir Dumitrescu.

Între anii 1926-1927 avea să efectueze săpături în localitatea Glina (comună suburbană Bucureștiului), stațiune care îl consacră și în care a fost precizată succesiunea stratigrafică: Boian, Gumelnița, Glina

(neolitic). Săpăturile de la Glina efectuate numai de către Ion Nestor, iar rezultatele cercetării sale au fost publicate în volumul **Dacia**, III-IV.

În același an, până la plecarea sa la studii, participă și la săpăturile de la Sărata-Monteoru, (începute încă din anul 1917), ca asistent a lui I. Andrieșescu, în vederea realizării unei schițe monografice asupra preistoriei Olteniei, pentru neolitic și epoca bronzului, șantier pe care avea să-l continue din anul 1937 în colaborare cu Eugenia Zaharia, până în anul 1974, când își încheie de fapt întreaga sa activitate. Ca și alte săpături ale lui I. Andrieșescu, săpăturile din acești ani de la Sărata-Monteoru au rămas nepublicate, (cu excepția unor planșe fotografice tipărite în 1937) astfel că, în 1932, redactând clasică lucrare despre stadiul cercetărilor preistorice din România, (**Der Stand...**) Ion Nestor era nevoit să trateze cultura Monteoru pe baza materialelor descoperite de Honzik și Schmidt, studiate și catalogate de el la Muzeul din Berlin (1929-1930), făcând abstracție de săpăturile la care îl ajutase pe Andrieșescu.

În perioada 1927-1938, cât Ion Andrieșescu a fost director al M.N.A., despre care Ion Nestor publică și o lucrare, marele arheolog reușește o bogată activitate în multe alte șantiere noi. Astfel, din suma de 1.500.000 lei, destinați pentru cercetări și obiective arheologice Muzeului Național, o parte îi revine și lui Ion Nestor, pentru săpături efectuate în județul Ilfov (o continuare a celor începute), în localitățile Sultana și Jilava, despre care amintește în lucrarea premiată de Academie, unde se fac referiri asupra vaselor antropomorfe de tip gumelnițean, iar în anul 1928, sapă la Poiana Coțofenești și Hăbășești, plus Fedeleșeni (Galați), localitate unde s-au descoperit câteva fragmente ceramice pictate, neolitice, despre care amintește de asemenea în lucrare, săpături pe care le efectuează în locul lui Ion Andrieșescu. În această perioadă, Ion Nestor mai efectuează cercetări prin săpături în localitatea Balintești-Bârlad (necropolă), privind civilizația romană și triburile în migrație ale sarmaților. În 1928, în lucrarea sa de sinteză, amintește de un fragment de vas neolitic, din

comuna Nazâru, publicat de Constantin Moisiu, specificând pentru prima oară că el aparține culturii de tip Boian. Atât Moisiu cât și Ion Nestor nu dau amănunte în legătură cu împrejurările și punctul unde a fost descoperit acest fragment de vas. Toate acestea fac parte din perioada când se constată evoluția științifică ascendentă a fostului elev al lui Vasile Pârvan, apărând cu totul remarcabilă personalitatea lui, fiind astfel trimis pentru studii în străinătate. La întoarcere își reia activitatea la M.N.A., continuând cercetările sale și, în același timp, cu săpături succesive între 1928-1930 în localitatea Tei (comună suburbană Bucureștiului), împreună cu Dinu V. Rosetti, pentru epoca bronzului mijlociu; denumirea de Tei a fost atribuită de I.Nestor în lucrarea **Der Stand...**, p.101 – (epoca bronzului – formarea culturii Tei); cultură cunoscută câțva timp și sub denumirea de cultura București (dată de Dinu V. Rosetti) – săpături efectuate în paralel cu cele de la Cernavodă (județul Constanța), începute în anul 1928 până în 1936, continuate de Dumitru Berciu. Aici se remarcă prin descoperirea într-un mormânt, a celebrei statui „Gânditorul” și perechea lui (statuetă feminină), ambele de lut ars, aparținând culturii Hamangia din neolitic. Lucrarea acestui șantier îi apare în limba română, în **Revista Dobrogei** și în limba germană.

În anul 1932, efectuează săpături în satul Coțofenii din Dos, județul Dolj, continuate de Dumitru Berciu, între anii 1939-1961 care și publică lucrarea, iar în anul 1933 sapă în localitatea Dubovac; aici se remarcă prezența a două urne hallstattiene, despre care publică Dumitru Berciu.

În perioada ce a urmat și până la cel de-Al Doilea Război Mondial, Ion Nestor a fost în continuare permanent preocupat de problema epocii bronzului și de cele ale culturii Monteoru, în special. În acest scop, el a revenit în 1935-1936 la Berlin, studiind documentația de șantier a lui H.Schmidt și revăzând materialul arheologic de la Monteoru rămas încă în capitala Germaniei, unde – la Muzeul de Preistorie – ocupa un loc de frunte în sala antichităților din România. În

raportul său, Ion Nestor atrăgea atunci atenția asupra situației neobișnuite, ca fiind „*una dintre cele mai importante civilizații ale epocii bronzului din regiunile răsăritene ale Europei, civilizație admisă ca apariție specifică în toate reconstituirile istorice din literatura mondială, privitoare la arheologia preclasică europeană, să fie în materialele ei de bază încă inedită*” În urma investigațiilor științifice și demersurilor lui Ion Nestor, se ajunge în același an la încheierea unui protocol între Staatliches Museum fur vor – und Frühgeschichte din Berlin și Muzeul Național de Antichități din București, în legătură cu materialele arheologice de la Sălcuța și Coțofeni, provenite din cercetările arheologilor germani în țara noastră, în anii ocupației germane din Primul Război Mondial, cea mai mare parte din aceste piese întorcându-se în țară.

În anul 1937, Ion-Nestor reia cercetările de la Sărata-Monteoru (comuna Merei, județul Buzău) singur, continuându-se până în anul 1946, apoi, începând din anul 1952, în colaborare cu A. D. Alexandrescu, E. Petrescu, Vl. Zirra până în 1974, când sapă în colaborare cu Eugenia Zaharia. În aceste ultime campanii s-a desăvârșit cercetarea așezării și a necropolelor din epoca bronzului și s-a descoperit un imens cimitir de incinerăție, din secolele VI-VII e.n., cuprinzând peste 1600 morminte.

Despre cercetările efectuate în această stațiune, Ion Nestor publică un număr foarte mare de materiale, atât în limba română cât și franceză, ca apoi, împreună cu colaboratorii, în foarte multe reviste, dar mai ales în volumele **Materiale și Cercetări Arheologice** (M.C.A.) într-un număr de 11 lucrări în limba română și 6 lucrări în limbi străine. Și aici, descoperirile făcute, termenii consacrați unor obiecte, cum ar fi „Spendegefassuri”, l-au situat pe cele mai înalte trepte ale arheologiei, la acea perioadă, în cazul Muzeului de Antichități, din București, alături și de alți cercetători arheologi, cum ar fi Vladimir Dumitrescu, Hortensia Dumitrescu, foști elevi ai marelui Vasile Pârvan. În vremea lui Vladimir Dumitrescu (noul director al M.N.A.), asistentul Ion Nestor, care-și

justificase pe deplin activitatea de cercetare arheologică este înaintat, în anul 1938, șef de lucrări pentru Secția de preistorie, post ce avea să-l ocupe mult timp înainte, până la numirea sa în funcția de director al M.N.A.

Un rol important îl au săpăturile de la Mediaș (județul Sibiu) efectuate în anul 1938, continuate de Zoltan Szeckely – în anul 1952, pentru cultura Wietenberg și descoperirile de ceramică dacică, de asemenea valorificate în lucrările sale.

Alte cercetări pe care le efectuează Ion Nestor, de data aceasta, având el însuși asistenți pe șantierele sale, sunt săpăturile dintre anii 1941-1943 în localitatea Ploiești-Triaș, municipiul Ploiești, unde are ca asistent pe Mircea Petrescu-Dâmbovița cu descoperiri aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov; participă la săpăturile arheologice de la Someșeni, (cartier al municipiului Cluj-Napoca) în jurul anilor 1937, în localitatea Porumbenii Mici (comuna Murgeni, județul Harghita), între anii 1938-1959, cunoscută pentru neolitic și epoca bronzului, cât și Medgidia (județul Constanța), săpături efectuate de Nicolae Harțuche, pentru epoca bronzului între anii 1957-1958, șantiere unde nu sapă efectiv, dar despre care publică rapoarte arheologice împreună cu colaboratorii asupra materialelor rezultate în urma cercetărilor.

Dacă la 1 noiembrie 1944, odată cu readucerea colecțiilor de preistorie din Germania la M.N.A., o problemă importantă ce se ridica, era transformarea M.N.A. în Institut de Arheologie. Profesorul Ion Nestor face și un Raport privind activitatea muzeului pe anul 1947, prin care arăta necesitatea transformării acestuia în Institut de Cercetare.

La 5 martie 1946, la o sesiune națională organizată de M.N.A., Ion Nestor susține comunicarea: **Obiectele de aramă în neoliticul României**. Începând cu anul 1945, participă la săpături, doctoranzi, studenți printre care: Eugenia Zaharia și Eugen Comșa.

La 19 septembrie 1947, Ion Nestor devine noul director al celor două secțiuni (preistorie și arheologie antică, clasică și medievală),

respectiv noul director al M.N.A., post ce avea să-l ocupe timp de 4 ani, până în anul 1951, când este schimbat din funcție, rămânând șef de secție și consilier.

Aceste funcții ocupate în acești ani de Ion Nestor nu l-au împiedicat să desfășoare în continuare activitatea de cercetare, atât teoretică cât și practică, efectuând astfel, în jurul anilor 1947-1948, o serie de cercetări de suprafață cât și periegeze în fostul județ Romanați (sudul Munteniei), în împrejurimile localității Vădastra, Corabia, Gura Padinei etc., cât și pe Valea Milcovului, iar între anii 1948-1949, participă la prima campanie de săpături de la Zimnicea (județul Teleorman), alături de Eugenia Zaharia și A. D. Alexandrescu, conducând un număr impresionant de studenți și practicanți, printre care Radu Vulpe, Horia Dumitrescu, Bucur Mitrea, Mircea Petrescu-Dâmbovița etc. Asupra cercetărilor de la Zimnicea, Mircea Babeș publică o cronică a săpăturilor, în **Revista Dacia**.

În ordine cronologică, urmează șantierul de la Glăvăneștii Vechi (comuna Andrieșeni – județul Iași), săpături la care participă în colaborare cu A. Alexandrescu, Eugen Comșa, Eugenia Zaharia, Vlad Zirra, unde s-a identificat o așezare neolitică aparținând culturilor Criș, ceramică liniară, Cucuteni.

În paralel cu săpăturile de la Glăvăneștii Vechi, efectuează cercetări la Corlăteni (județul Botoșani), unde participă același colectiv format din A. D. Alexandrescu, Eugenia Comșa și Vlad Zirra (1950-1951), pentru cercetarea unei așezări cucuteniene.

Preocuparea sa tot mai intensă pentru studiul și cercetarea arheologică, atât în cadrul muzeului cât și pe teren, cât mai ales timpul ocupat de cursurile ținute în cadrul Facultății de Litere din București, a determinat personalul muzeului bucureștean să-l schimbe din funcția de director al M.N.A. la 5 mai 1951, rămânând astfel șef de secție și responsabil pentru cel de-al 2-lea sector (neolitic și epoca metalelor), din cadrul celor 4 sectoare ale muzeului, organizate la 7 ianuarie 1952.

De asemenea, participă pe șantierul Valea Jijiei, în anul 1951, pentru perioada neolitică, împreună cu un mare număr de colaboratori printre care Alexandrina Alexandrescu, Eugen Comșa etc., cu care publică un amplu material în anul 1951, săpături efectuate în trei puncte diferite: Glăvăneștii Vechi (Malul Jijiei), Valea Lupului, Corlăteni-Dorohoi. Alte săpături le întreprinde în localitatea Coșoreni (județul Olt), lângă Craiova, împreună cu C.S.Nicolăescu-Ploșor, șantier despre care publică o lucrare în limba germană. În toată această perioadă, arheologul Ion Nestor se mai ocupă în mod special de studiul neoliticului, ca parte teoretică, reușind și să publice unele articole despre cultura ceramicii liniare, în două limbi, pentru revistele vremii, cât și de unele lucrări de sinteză a unor probleme sociale, istorice etc., lucrări care îi vor ocupa o parte din activitatea sa, nereușind să-și ducă astfel la bun sfârșit unele monografii ce erau necesare, unor studii efectuate în șantierele arheologice ale sale. O altă preocupare a sa a fost studiul chimic, analize chimice pe unele dintre descoperirile făcute aparținând epocii bronzului, dând la iveală o lucrare asupra unui depozit din localitatea Drajna de Jos (Prahova), descoperit și publicat de Ion Andrieșescu. Analizele chimice efectuate de el au fost o continuare a celor începute de Bonțescu de la Institutul de Chimie – București, care decedază înainte de a-și publica rezultatele cercetării.

Ion Nestor continuă seria cercetărilor de teren începute, cu localitatea Suceava, împreună cu același colectiv, între anii 1952-1956. Responsabili de șantier erau Bucur Mîtreă și Ion Nestor, iar Gheorghe Diaconu, Zoltan Szeckely, D. Constantinescu etc. – colaboratori – împreună cu care publică apoi lucrările sale asupra șantierului Suceava. Aci se efectuează cercetări în 3 puncte diferite, la Cetatea de Scaun, Platoul din fața cetății, Cetatea de la Șcheia, cercetări continuate și la Mănăstirea Putna (Suceava). Urmează săpăturile de la Leț Varhegy, comuna Boroșneu Mare (județul Covasna) pentru studiul neoliticului (culturile Criș, Boian, Cucuteni-Ariuşd), în anul 1955, între 15-28 iunie,

unde are colaboratori pe Eugenia Zaharia, Zoltan Szeckely, material de asemenea publicat în colaborare.

În sfârșit, în anul 1956 M.N.A. este transformat în Institut de Arheologie. Același Ion Nestor conduce și în anul 1956 secția comunei primitive (conducere preluată de Eugen Comșa), ocupă postul de profesor al Universității și conferențiar la Facultatea de Litere și Filozofie – București, mai apoi la Facultatea de Istorie și conduce „Seminarul de preistorie” – ce funcționa – în cadrul căruia s-a format o adevărată pleiadă de cadre tinere dedicate arheologiei.

Continuându-și neîntrerupt activitatea de cercetare, reușește în anul 1956 să efectueze săpături la Cetatea de la Păcuiul lui Soare (comuna Lipnița, județul Constanța), alături de Petre Diaconu.

Din 1956 și până în 1962 face săpături în localitatea Dridu (județul Ilfov), împreună cu Eugenia Zaharia, pentru perioada secolelor X-XI, Ion Nestor fiind și descoperitorul culturii Dridu. Urmează săpăturile efectuate de Ion Nestor împreună cu Eugenia Zaharia și Ligia Bârză, între anii 1958-1970, în localitatea Brateiu (județul Sibiu), pentru secolele IV-VI e.n., săpături desfășurate astfel: până în 1960, Nestor împreună cu Zaharia și mai târziu, până în 1970 continuate de Ligia Bârză, unde, numărul impresionant de morminte aparținând Cimitirului I de la Brateiu, (peste 368 împărțite în mai multe tipuri și forme), îi permit autoarei editarea unui amplu volum în anul 1973, cu prezentarea fiecărui mormânt în parte.

Paralel, efectuează cercetări în localitatea Filiași, localitate componentă a orașului Cristuru-Secuiesc (județul Harghita), săpături efectuate de Zoltan Szeckely în anul 1962, alături de Eugenia Zaharia, materialele descoperite, de tipul vaselor daco-romane și de factură slavă, aparținând secolelor VII-VIII e.n., au fost prezentate și încredințate lui Nicolae Harțușche și colaboratorii pentru lucrarea ce o publică în **Revista Danubius**, în anul 1967.

Ultimele cercetări de teren pe care le întreprinde Ion Nestor sunt cele de la Ariușd (comuna Vâlcele, județul Covasna) – cercetări începute

încă din anul 1955, odată cu săpăturile de la Leț (județul Covasna) – efectuate alături de Eugenia Zaharia și Z. Szeckely, în anul 1973, permițându-le acestora corelarea neoliticului prezent în ambele localități, cât și studiul efectuat asupra descoperirilor din epoca bronzului, prezente la Ariușd.

Cu cercetările de la Ariușd, marele arheolog își încheie activitatea de teren, continuând cu studiul teoretic asupra rezultatelor, prin întocmirea de lucrări privind mare parte din activitatea sa, cât și cu susținerea cursurilor în cadrul Facultății de Istorie – București, până spre sfârșitul vieții sale.

A murit la 29 noiembrie 1974, înainte de a fi dat la iveală o monografie asupra săpăturilor de la Monteoru, pe care o pregătea încă din timpul studiului de teren. Cauza - spune Mircea Babeș - *„a fost acea risipire fecundă ce a caracterizat activitatea sa științifică, făcându-i să abordeze cu egală competență și profunzime de gândire, cele mai diferite domenii ale arheologiei, de la paleolitic la evul mediu timpuriu. În anii de după război, Ion Nestor s-a ocupat de perioada formării poporului român, domeniu în care a fost un adevărat deschizător de drumuri și un întemeietor de școală”*

Completa sa activitate desfășurată ca cercetător-arheolog atât în țară (în cele peste 22 de șantiere) cât și peste hotare, prin participarea la unele sesiuni și congrese internaționale la Stockholm, Berlin, Stuttgart etc., cea de profesor universitar, cât și adevărata valoare pe care a dat-o Muzeului Național de Antichități, devenit Institut de Arheologie, în perioada sa, l-a situat pe Ion Nestor pe locul ce i se cuvine, fiind citat mulți ani la rând pentru lucrările sale, și este citat în continuare.

Secția de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române, Institutul Român de Tracologie, Universitatea „Petre Andrei“ Iași și Muzeul Vrancei au organizat la Focșani în zilele de 23 – 24 noiembrie 1995 Simpozionul național „Ion Nestor și arheologia României“ La această manifestare au participat foști colaboratori ai reputatului arheolog și profesor: acad. Mircea Petrescu-Dâmbovița, dr. Petre Roman, prof. univ. dr. Dinu Marin, conf. univ. dr. Ion Mîtea și alții.